

Василь Гулай

*Національний університет «Львівська політехніка»***ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ГІБРИДНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ (2014-2018 РР.)****Vasyl Gulay. Internal political security of Ukraine the crisis of the prize of conceptualization of hybrid challenges and threats (2014-2018).**

The combination of military and non-military means of power struggle in interstate relations faced in recent years by countries such as Georgia, Moldova, Syria, Ukraine, Montenegro and others can not be considered entirely new phenomenon in world history, but with the development of information technology and the globalization of the financial and economic system has brought new opportunities for the use of economic, informational, political and military means of pressure.

Positively evaluating the achievements of Ukrainian researchers in disclosing the institutional and procedural principles of the state system functioning and political provision of national security of Ukraine, it should be pointed out that the problem of conceptualization and response to internal political risks for its national security remains unresolved in the context of the continuation of wide-ranging implementation by Russia of theoretical and methodological and applied aspects. Hybrid war combined forces and means, including in the political sphere of Ukrainian society. Some aspects of this problem were presented by the author in Polish scientific publications.

The work hypothesis found that the degree and nature of the destructive influence of individual events, phenomena and processes in the domestic political sphere, the economy, the social sphere, information activities, the fight against organized crime and corruption in Ukraine are not only conditioned by the corresponding undisguised intervention of the aggressor country, but also have an intra-Ukrainian nature, caused by the implementation of the latent interests of prominent representatives of the post-war political ruling class in Ukraine (Petro Poroshenko Bloc / People's Front A. Yatsenyuk, A. Avakov and O. Turchinov / «Vynnytsia» group of Prime Minister of Ukraine V. Groyzman).

The main components of Ukraine's internal security at the present stage in confronting the hybrid aggression of the Russian Federation are considered: the system of ensuring political security and its subjects, internal political and interconfessional stability, public accord, civil society and political power, political regime and political security, state security, political elites and leaders, political movements, state-church relations, religious organizations, constitutional order, territorial integrity of Ukraine.

It is necessary to take into account the fact that the special organs and advocacy machine of the aggressor country in the process of information war against Ukraine attaches the highest priority to the demoralization and disintegration of Ukrainian society and discretisation of the security and defense sector. Russian propaganda for destabilizing the situation in Ukraine is actively used by the growth of negative attitudes among Ukrainian citizens.

An important problem that has emerged since the onset of hybrid aggression against Ukraine is the activity of Russian agents of influence in the parliament, political parties, local authorities and civic organizations.

The simulated nature of the overwhelming majority of institutional and procedural components of the reform of the social life of the Ukrainian state while simultaneously marginalizing social protest actions in the short term create the illusion of social stability of the new / old dominant political and business groups as a collective embodiment of kleptocracy, clientism and corruption. hybrid political regime in post-war Ukraine.

The ruling from 2014, based on client-patronage ties and faith through informal political practices, the consolidated power groups of the Bloc of Petro Poroshenko and the People's Front are not able to overcome the crisis of confidence in power as an integral institutional and procedural system. They explain the growing internal protest potential of the Kremlin's influence.

The potential of the ruling political class of Ukraine is also aggravated by the fact that in its hands the most powerful material resources, administrative and technical-organizational means, funds, sources and means of information transmission, ideological and legal mechanisms, etc., are concentrated. The specifics of the ruling political class of Ukraine are manifested in the implementation of strategies for self-enrichment, which obviously leads to neglect of public interests and uncontrolled and permissiveness.

Taking into account the growing scope of domestic political risk potential of national security in the projection of the presidential and parliamentary elections in 2019, a process of political consolidation of the most active part of Ukrainian citizens around common values and interests, overcoming of existing political contradictions and achieving socially acceptable standards of living may be worthy of scientific analysis, consequently, ensuring the security of the individual, society and the state, preserving its independence, territorial integrity, sovereignty and file progressive development of Ukraine.

Key words: security, internal security, hybrid aggression, political regime, political elites and leaders.

Поєднання військових та невійськових засобів силового протистояння у міждержавних відносинах, з якими зіштовхнулись в останні роки такі країни, як Грузія, Молдова, Сирія, Україна, Чорногорія та ін., не може вважатися цілковито новим явищем у світовій історії, однак із розвитком інформаційних технологій та глобалізацією фінансово-економічної системи з'явилися нові можливості застосування економічних, інформаційних, політичних та військових засобів тиску.

У розрізі пропонованої роботи необхідно дослідити причини актуалізації ризиків для України в умовах реалізації Російською Федерацією стратегії гібридної війни; виокремити базові концепти внутрішньополітичної безпеки нашої держави у короткостроковій перспективі.

Позитивно оцінюючи здобутки українських дослідників у розкритті інституційно-процедурних засад функціонування системи державно-політичного забезпечення національної безпеки України, варто вказати, що нерозв'язаною в теоретико-методологічному та прикладному аспектах залишається проблематика концептуалізації й реагування на внутрішньополітичні ризики для її національної безпеки в умовах продовження проведення Росією широкомасштабної гібридної війни комбінованими силами й засобами, у т. ч. в політичній сфері українського суспільства. Окремі аспекти цієї проблематики були представлені автором в польських наукових виданнях [1; 2].

В якості робочої гіпотези пропонованого дослідження може виступати припущення, що ступінь і характер деструктивного впливу окремих подій, явищ і процесів у внутрішньополітичній сфері, економіці, соціальній галузі, інформаційній діяльності, боротьбі з організованою злочинністю й корупцією в Україні не тільки зумовлені відповідною непримовною інтервенцією країни-агресора, але й мають внутрішньоукраїнську природу, викликану реалізацією латентних інтересів чільних репрезентантів постмайданного правлячого політичного класу України (Блок Петра Порошенка; Народний фронт А. Яценюка, А. Авакова та О. Турчинова; «вінницька» група Прем'єр-міністра України В. Гройсмана).

На розуміння сутності національної безпеки впливають історичний і політичний досвід держав, характер політичних режимів, особливості міжнародної ситуації в конкретний історичний період, цілі зовнішньої та військової політики. На стан національної безпеки впливають внутрішні й зовнішні чинники. До найважливіших внутрішніх чинників належать: проблеми соціально-економічного стану суспільства загалом та окремих його верств, груп і класів; стан економіки та її науковотехнічний потенціал; забезпеченість енергією, найважливішими мінерально-сировинними ресурсами, продовольством; рівень кваліфікації науково-виробничих кадрів, розвитку і надійності транспортної системи та зв'язку, екології тощо.

Виходячи з цього, основними складовими внутрішньої безпеки України на сучасному етапі у протистоянні гібридній агресії Російської Федерації є: система забезпечення політичної безпеки та її суб'єкти, внутрішньополітична та міжконфесійна стабільність, громадська злагода, громадянське суспільство та політична влада, політичний режим і політична безпека, державна безпека, політичні еліти і лідери, політичні рухи, державно-церковні відносини, релігійні організації, конституційний лад, територіальна цілісність України.

Політику безпеки держави визначають: забезпечення внутрішньої безпеки через діяльність законодавчої, виконавчої і судової влади, військово-оборонного комплексу, національних груп, громадських, релігійних та інших організацій; реалізація зовнішньої політики через співпрацю з іншими державами та організаціями для підвищення рівня безпеки і стабільності в регіоні та світі відповідно до національного законодавства і норм міжнародного права [3, с. 28].

У свою чергу, безпека суспільства значною мірою залежить від його політичної стабільності, а загрози політичній стабільності в певних умовах стають загрозами для безпеки суспільства в цілому [4, с. 82]. На політичні ризики впливають: недосконалість демократичних інститутів, значна роль особистісного фактору; невизначеність у процесі втілення соціально-політичних реформ; наявність різнотипних політико-територіальних утворень, що мають різний економічний потенціал, неоднорідний національний склад й історичні, політичні, культурні та релігійні традиції [5].

Новоутворені країни, як європейські постсоціалістичні, так і європейські пострадянські, оголосили про свої наміри повернутися у цивілізаційне русло розвитку, розбудувувати демократичні суспільства та увійти в європейський та євроатлантичний простір. Вже майже два десятиліття ці країни, у тому числі й Україна, переживають трансформації найвищого змістового напруження та інтенсивності як з політичного, так і соціально-економічного погляду. В обох типах країн соціально-економічні прояви трансформацій мають свої особливості залежно від внутрішніх та зовнішніх чинників: межі розбудови демократичної, соціальної і правової держави; рівень завершеності соціальних реформ; міра залежності в енергетичній та інших галузях від інших держав [6, с. 71].

Можемо погодитись із висновками Н. Карпенко, що досвід новітнього українського державотворення переконав нас у тому, що основні зовнішньополітичні моделі України (від «нейтралітету», «позаблоковості», «стратегічного партнерства», «євроатлантичної та європейської інтеграції», «євразійської інтеграції», «балансування», «рівнонаближеності», «рівновіддаленості» тощо) виявились переважно програшними в

аспекті забезпечення безпеки України і стали викликом для геополітичних інтересів окремих міжнародних акторів [7, с. 11].

На початку 2010-х років вітчизняний політолог Я. Тимків справедливо зауважував, що європейські держави, а разом з ними, наприклад, Польща та Україна, стали перед необхідністю формування нового «порядку денного безпеки» з акцентом на попередження загроз і викликів нового типу, що виявляються на всіх рівнях (локальному, національному, регіональному і глобальному) та стосуються як національної, так і міжнародної безпеки (оскільки перебувають у так званій пограничній сфері, у сфері реалізації як національної, так і міжнародної безпеки) [3, с. 197].

Через кілька років виявилось, що ні Україна, ні навіть Польща не були готові до гібридних викликів, загроз у внутрішньо і зовнішньополітичній сфері. Однак, за час, що пройшов від початку реалізації російської гібридної стратегії геополітичного реваншу вітчизняна експертна та наукова спільнота в особі В. Горбуліна [8; 9], М. Требіна [10; 11], Г. Хоружого [12] та ін. не тільки комплексно проаналізувала природу й інституційно-процедурні інструменти функціонування, але й намагається прогнозувати в коротко- та середньостроковій перспективі зовнішньополітичний курс режиму президента Росії В. Путіна.

Серед іншого, вітчизняні науковці слушно наголошують, що стратегія Російської Федерації спрямована на перерозподіл сфер впливу, на розкол союзів і запобігання створенню нових, розвал незалежних країн, створення «буферних зон» і «поясів нестабільності», отримання певних преференцій і оволодіння новими ринками збуту [13, с. 188].

Цілком очевидним є те, що сучасна агресивна політика Росії щодо України є значною мірою закономірним відкритим продовженням тієї переважно латентної неоімперської геополітики Російської Федерації, що здійснювалася на попередніх етапах розвитку російсько-українських відносин [14, с. 210-211]. Більше того, на наше переконання, анексія Росією наприкінці лютого 2014 р. Автономної Республіки Крим та м. Севастополь, організаційна, фінансова та військова підтримка т. зв. «руської весни» 2014 р., що, серед іншого, призвело до захоплення частини суверенної території України терористичними угрупованнями «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка» в квітні-червні 2014 р. та неприхована інтервенція російських військ на їхню підтримку наприкінці серпня того ж року демонструють реалізацію ідей реваншизму як основи зовнішньої політики сучасної Російської Федерації та несуть реальну загрозу як національній безпеці України, безпеці держав-сусідів по субрегіону Центрально-Східної Європи, так і міжнародній безпеці загалом.

Гібридний характер новітніх форм воєнно-політичного протистояння чи ненайперше виявляється через гібридні загрози як синергетичні – породжені змінами у глобальному безпековому довіллі, що виникають унаслідок можливості одночасного поєднання застосування традиційних конвенційних збройних методів з нетрадиційними засобами насильства (ірегулярного, дезорганізаційного, терористичного, кримінального тощо) у сукупності з перетворюваними на зброю традиційно невійськових засобів впливу (дипломатичних, інформаційних, економічних та ін.) [15, с. 490]. Комплекс гібридних загроз формується за задалегідь визначеним стратегічним задумом і визначає широкий спектр військових і цивільних цілей противника, включаючи населення. Кінцева мета полягає в підриві сукупної могутності держави, позицій і впливу уряду всередині країни і на міжнародній арені [16, с. 59].

Розкриваючи сутність гібридної війни, В. Крутий справедливо вказує, що маємо справу з феноменом цілеспрямованого «схрещування» матеріальних та духовних елементів діяльній активності соціальних суб'єктів (їх цілей, засобів, ресурсів, результатів), метою чого є нанесення непоправних збитків, критичних втрат тим соціальним акторам, що протистоять політичній владі, уособленій в державі або іншій впливовій політичній силі, які започатковують гібридне протиборство [17, с. 20], зокрема, в українському контексті через захист т. з. «соотечественников» та відродження «русского мира».

При цьому не можна не визнати, що гібридна війна Росії проти України спричинила низку суттєвих змін саме в свідомості українського суспільства. Вона значно посилює вимогливість громадян до представників влади, сприяє зростанню почуття патріотизму та жертвовності людей, прискорює процес формування громадянського суспільства, тобто певною мірою стала причиною консолідації українського суспільства [18, с. 5], а також непрогнозовано для агресора вплинула на консолідацію української політичної нації.

Цілком очевидно, що після того, як вдалося стабілізувати військову ситуацію на лінії зіткнення, Україні потрібно посилити роботу в інших сферах, насамперед у внутрішньополітичній складовій, що передбачає цілу низку дій і заходів, найголовнішими з яких є подолання системної кризи владносупільних відносин, боротьба з корупцією, розвиток економічного потенціалу та підвищення рівня життя [19, с. 38].

За словами одного з провідних українських експертів у галузі національної безпеки О. Власюка, органи державної влади України повинні забезпечувати захист її державного суверенітету, конституційного ладу,

цілісності її території, демографічного, економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу, базових національних інтересів, прав та свобод громадян від протиправних посягань з боку як зовнішніх сил, так і внутрішніх організацій, груп та осіб [20, с. 28-29].

Можемо погодитись із Ю. Кобець, що складність суспільних перетворень в Україні полягає в тому, що українське суспільство здійснює потрібну трансформацію: одночасно виконуються завдання ринкового трансформування економіки, демократизації та створення національної безпеки. Серед факторів, що впливають сьогодні на транзитний стан політичної системи України, слід насамперед виокремити характер політичної еліти, основним завданням якої в перехідний період є здійснення перетворень. Забезпечення економічної модернізації є також важливим фактором, що впливає на перебіг процесу політичної модернізації. Важливим чинником постало ставлення до євроінтеграції (декларування подібних прагнень чи реальні кроки в даному напрямку), геополітичне становище, наявність воєнного конфлікту на території [21, с. 56].

При цьому потрібно враховувати той факт, що спеціальні органи та пропагандистська машина країниагресора у процесі інформаційної війни проти України надає першочергового значення деморалізації та дезінтеграції українського суспільства й дискредитації діяльності сектора безпеки та оборони нашої держави, особливо стосовно проведення антитерористичної операції [22, с. 41]. Окреслений та інші вагомі складові новітньої інформаційної війни Російської Федерації проти України, серед іншого, розкриті В. Бебиком [23], К. Гаврилюк [24] та в останніх публікаціях автора [25; 29].

Російська пропаганда для дестабілізації ситуації в Україні активно послуговується зростанням негативних настроїв серед українських громадян. Ці настрої викликані складними та болючими внутрішніми проблемами – продовженням неоголошеної війни з Російською Федерацією, відсутністю прогресу в питанні щодо повернення Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, зниженням соціальних стандартів, зростанням бідності та безробіття, відсутністю ефективних реформ [30, с. 32]. Разом з тим імітаційний характер переважної більшості інституційно-процедурних складових реформування у сфері соціальної життєдіяльності Української держави із одночасною маргіналізацією акцій соціального протесту в короткостроковій перспективі створюють ілюзію соціальної стабільності гібридного політичного режиму в постмайданній Україні.

Важливою проблемою, що постала від початку гібридної агресії проти України, є діяльність російських агентів впливу в парламенті, політичних партіях, місцевих органах влади та громадських організаціях. Особливу загрозу з точки зору використання Росією потенціалу розгортання сепаратистських рухів у окремих регіонах становлять вертикально інтегровані мережеві структури політичного впливу, які сформувалися протягом 2010–2015 рр. Ідеться про патронажно-клієнтські мережі, часто засновані на корупційній круговій поручі, завдяки яким окремі народні депутати в низці регіонів контролювали кадровий склад територіальних управлінь правоохоронних органів, депутатський корпус місцевих рад і могли користуватися мобілізаційним ресурсом (фінансами, матеріальною базою, людським потенціалом) комунальних підприємств та вразливих верств місцевого населення, які залежали від адресної матеріальної допомоги [15, с. 381-382]. Та додамо від себе, не тільки засновані, але й зберігаються правлячим політичним класом задля реалізації власних меркантильних інтересів, зокрема через кулуарні домовленості із колишніми «власниками» таких мереж, що варте окремого ширшого наукового аналізу.

Аналіз постійних і змінних індикаторів політичного режиму в Україні дає підстави А. Моргун визначити його як недостатньо інституціоналізовану (дефектну) демократію, коли неформальні правила домінують над формальними інститутами. В Україні відбулося усунення вищого керівництва колишнього режиму (зміна лідерства), але структура еліт змінюється вкрай повільно або не змінюється взагалі. Також залишається актуальною практика договірних політичних рішень, а взаємозв'язок бізнесу з політикою та політичними процесами залишається тісним [31, с. 148], що, на нашу думку, є однією із найсерйозніших внутрішніх загроз національній безпеці України, попри декларований курс на реалізацію європейського цивілізаційного вибору із відповідною, протилежною до сьогоднішньої української, системою цінностей.

Не можна ігнорувати також факту, що нинішню політичну систему в Україні характеризують такі особливі ознаки клептократії як корупція, лобювання, відсутність довгострокових цілей. Цей процес генерує суспільні поділи, гальмує розвиток країни, взаємини з державами-сусідами. В Україні сформувалася своєрідна політико-економічна єдність олігархічних кланів та партійних лідерів, а бізнесімперії справляють значний вплив на стан економіки та політичне реноме керівництва держави. Олігархічні клани вмонтовані у владу і складаються не лише з фінансово-господарських корпорацій, а й з політичних підрозділів зі своєю інфраструктурою – функціонерами, політологами, політичними технологами, ЗМІ, утворюючи бізнес-партійні корпорації [32, с. 308], які попри декларований курс на деолігархізацію, на жаль, продовжують

помітно впливати на всі сфери життєдіяльності держави загалом та залишаються помітною загрозою для нормального функціонування внутрішньополітичної сфери зокрема.

Клієнтелізм сучасної української влади стоїть на перешкоді прогресу українського суспільства. Цей процес має паразитарну природу, бо зосереджується на розподілі, а не на виробництві суспільного багатства. Це призводить до поширення цинізму, що нівелює суспільну мораль. Правлячий політичний режим в Україні все більше набуває загрозливих, деструктивних рис, оскільки негативний вплив з боку суб'єкта влади на свідомість, поведінку та дії людей призводить до порушення нормальної структури або руйнування, знищення, усунення об'єкта (інституцій, традицій, умов життя та ін.).

Український дослідник П. Шевчук небезпідставно припускає, що однією з ознак несформованості сучасної української еліти виступає незацікавленість нинішнього політичного класу, який через певні суспільні обставини та перебіг подій опинився у владі та намагається виконувати функції еліти, не володіючи реальним та повноцінним авторитетом [33, с. 33].

Не в останню чергу, за словами відомого вітчизняного політолога В. Котигоренка, це є наслідком того, що становлення олігархічних угруповань в Україні відбувалося довкола певних виробничих, фінансово-економічних, сировинних та інших ресурсів – приватних, приватизованих, частково або повністю належних державі й супроводжувалося корупційними домовленостями з чиновниками, створенням, придбанням і взяттям під контроль телевізійних та інших засобів масової інформації і комунікації, утворенням і узалежненням потрібних для впливу на формування складу та функціонування центральної і місцевих влад партійних та квазіпартійних проектів тощо [34, с. 85], які, для прикладу, в новітній суспільно-політичній ситуації України після 2014 р. вміло мімікрували задля збереження власного впливу.

Згідно вірного зауваження Н. Конененко, Україна на тлі решти постсоціалістичних країн ЦентральноСхідної Європи продовжує демонструвати невисокі темпи модернізаційного транзиту. Політичний режим України все ще класифікується як «гібридний» (тобто нестабільний, такий, що позбавлений впевнених демократичних інститутів та тривалих демократичних практик). Головними ризиками для такої України в умовах сучасної політичної турбулентності в світі залишаються дестабілізація, делібералізація та дедемократизація [35, с. 138], що, серед іншого, ретранслюється в суспільно-політичний, особливо медіа-дискурс, численною клієнтеллою старих/нових кланів із гаслами встановлення «сильної руки», відновлення «соціальної справедливості» чи насадження «нового порядку».

Ризиковий потенціал внутрішньополітичної безпеки посилюється через те, що, як слушно наголошує С. Бульбенюк, стратегія реформування в Україні значним чином дискредитована і відповідно для подолання явищ фрустрації, соціального й політичного відчуження конче необхідною є тісна співпраця системи органів державної влади й управління і правлячої еліти, з одного боку, та інстанцій різних рівнів і «лідерів думок» громадянського суспільства, з іншого [36, с. 168].

Керуючись стратегією національної безпеки, влада та політична еліта повинні проводити реформи в економічній, енергетичній, гуманітарній, інформаційній та інших сферах, що забезпечить Україні як кращі можливості для оборони, так і посилення міжнародної підтримки [18, с. 7]. Можемо погодитись із колегою Ю. Мацієвським, що справжнім рушієм реформ в Україні є не уряд, а громадські активісти, а тому формула подолання кризи може бути такою: «подвійна увага до громадянських ініціатив і подвійний тиск на керівництво України у питаннях реформ» [37, с. 478], та саме тому громадський сектор упродовж останніх років зазнає істотного тиску владних інституцій, контрольованих тими чи іншими політико-бізнесовими угрупованнями.

Варто вести мову лише про інституційні реформи, які мають значний потенціал з точки зору забезпечення національної консолідації, але їх реалізація можлива за умови вибору відповідних стратегії й тактики, певної якості тих суспільних інституцій, які розбудовуються. Інституційні реформи мають бути спрямовані на розбудову таких інституцій, які б забезпечили збереження як відкритості суспільства до інших суб'єктів міжнародної політики, так і внутрішню відкритість держави до всіх впливових соціальних груп, а також взаємодію цих груп між собою, стимулювання соціальної творчості шляхом самоорганізації суспільства, самоврядування на всіх рівнях суспільного управління [38, с. 62.] Проте асинхронність інституційних змін створює ряд ризиків, оскільки у таких випадках відбувається вихолощення нових інститутів старими (звичними) політичними практиками. Тому інституційні зміни вимагають системності й комплексності, врахування причинно-наслідкових зв'язків [39, с. 30.]

На наше переконання, спосіб подолання політичної кризи 2016 року в Україні, пов'язаний зі змінами уряду в умовах фактичного збереження недієздатної офіційної парламентської коаліції, несе помітний ризик закритості влади як форми політичних відносин, яка має високий або максимальний рівень відчуження інтересів політичних еліт від інтересів громадян, суспільства. Така закритість влади виступає проявом

соціально-політичної нерівності та стратифікації, коли політична верхівка використовує свої статусні та ресурсні переваги економічного, воєнно-силового, адміністративно-правового, інформаційного, ідеологічного характеру. В сучасних українських реаліях закритість влади створює умови для приховування різних форм зловживань, корупції та злочинів з метою задоволення власних та корпоративних інтересів.

Потенціал правлячого політичного класу України посилюється й тим, що в його руках зосереджені найпотужніші матеріальні ресурси, адміністративно й техніко-організаційні засоби, кошти, джерела і засоби трансляції інформації, ідеологічні та юридичні механізми тощо. Варто зазначити, що свою владу він реалізує не завжди прямо. Влада здійснюється також опосередковано, через бюрократію й відповідні інститути управління, тому й легітимацію та легалізацію здійснює у різні способи – як правовим шляхом, так і через традиції, звичаї, харизму, примус, адміністративні механізми, а інколи завдяки неосвіченості й забобонам людей.

Специфіка правлячого політичного класу України виявляється у реалізації стратегій власного збагачення, що цілком очевидно призводить до нехтування суспільними інтересами та безконтрольності й всездозволеності. Неминуче загострення політичної кризи в Україні дозволяє говорити про проблему політичної псевдореальності як результат сприйняття віртуальних політичних уявлень та образів, що не мають нічого (або мають дуже мало) спільного з об'єктивною політичною дійсністю. На формування політичної псевдореальності безпосередньо впливає політичне зомбування за допомогою фейків, кіберпротезування, тролінгу і т. п. При формуванні політичної псевдореальності в сучасних українських реаліях на перший план виходить завдання конструювання простих, привабливих, несуперечливих і доступних для сприйняття образів, які зазвичай мають небагато спільного з реальною політичною дійсністю, націлених на формування й задоволення очікувань і потреб мас, конструювання політичних ціннісно-сміслових просторів. Поживний ґрунт для відповідних узагальнень надає сама влада, зокрема, закрита зустріч на початку березня 2018 року Президента України П. Порошенка з обраними українськими блогерами [40]. Можна прогнозувати, що в підсумку пропагандистська, ідеологічна, маніпулятивна діяльність буде зведена до формування стійких ціннісних, символічних, ідейних і поведінкових систем, впроваджуваних у масову політичну свідомість, що може стати предметом окремої наукової розвідки.

Отже, ризики внутрішньополітичній безпеці України на п'ятому році від початку активної фази реалізації гібридної війни Росії проти України зумовлені як цілком очевидним зовнішнім характером інспірації перманентних криз та конфліктів у соціально-політичній площині постмайданної України, так і мало дослідженими стратегіями консервації видозміненого в 2014 році гібридного політичного режиму нових/старих домінуючих політико-бізнесових груп як колективного уособлення клептократії, клієнтелізму та корупції.

Вони завдали й завдають Українській державі шкоди не менше, ніж гібридна війна Росії. Закритість влади виступає проявом соціально-політичності нерівності та стратифікації, коли політична верхівка використовує свої статусні та ресурсні переваги економічного, воєнно-силового, адміністративно-правового, інформаційного, ідеологічного характеру для власного збереження та процесу політичного самовідтворення. В сучасних українських реаліях закритість влади створює умови для приховування різних форм зловживань, корупції та злочинів із метою задоволення власних та корпоративних інтересів.

На наше переконання, цілком очевидно є маніпуляція з боку правлячого політичного класу суспільними очікуваннями соціально-політичних змін через імітацію процесу реформування певних сегментів суспільного життя шляхом зміни тих чи інших (особливо найбільш одіозних) персоналій попереднього режиму В. Януковича, замість докорінних інституційних перетворень, спрямованих на утвердження ціннісно-орієнтаційної парадигми європейського цивілізаційного розвитку України та формування нової політичної еліти.

Все очевиднішим стає деструктивний характер не тільки для зовнішньополітичного іміджу України, але й для подальшого внутрішньополітичного розвитку реалізації політичних стратегій дискредитації нечисленних успішних інституційних реформ. Правлячі від 2014 року, засновані на клієнт-патронажних зв'язках та вірі в силу неформальних політичних практик, консолідовані владні групи Блоку Петра Порошенка та Народного фронту не спроможні подолати кризу довіри до влади як цілісної інституційнопроцедурної системи. Вони пояснюють зростаючий внутрішній протестний потенціал впливом Кремля.

З огляду на зростання масштабів внутрішньополітичного ризикового потенціалу національної безпеки в проекції на президентські та парламентські вибори 2019 року вартим наукового аналізу може стати процес політичної консолідації найактивнішої частини українських громадян довкола спільних цінностей та інтересів, подолання існуючих політичних суперечностей і досягнення соціально прийнятного рівня життя,

а, отже, й забезпечення безпеки особи, суспільства і держави, збереження її незалежності, територіальної цілісності, суверенітету й подальшого поступального розвитку України.

1. Gulay V. Internal political risks for the national security of states in the polysystem crisis condition (the example of Ukraine). *Kryzysy we współczesnej Europie i próby ich przetrwania*. Toruń: Kolegium Jagiellońskie-Toruńska Szkoła Wyższa, 2017. S. 81–97.
2. Gulay V. Zaostrzenie kryzysu politycznego w Ukrainie w roku 2016 jako wyzwania wewnętrzne i zagrożenie bezpieczeństwa narodowego Ukrainy oraz perspektywy stosunków z państwami sąsiednimi. *Studia Społeczne*, 2017. № 18. S. 11–17.
3. Тимків Я. І. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі: навч. посібник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. 224 с.
4. Кравчук О. Ю. Політична безпека України як наукова і практична проблема. *Міжнародний науковий журнал*. Дніпропетровськ, 2016. № 6, т. 3. С. 82–83.
5. Горбатенко В. Політичні ризики: від теорії до практики. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe? (дата звернення: 17.02.2018).
6. Віннічук О. В. Політичні ризики трансформаційних процесів у країнах «нової демократії» (ЦСЄ). *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*, Львів, 2013. Вип. 25. С. 71–76.
7. Карпенко Н. В. Геополітичні аспекти іміджевого позиціонування України: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2015. 22 с.
8. Горбулін В. Г. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *Стратегічні пріоритети*. Київ, 2014. № 4. С. 5–12.
9. Горбулін В. гібридна війна: все тільки починається... *Дзеркало тижня – Україна*. 2016. № 11.
10. Требін М. П. «Гібридна війна» як прояв політичної кризи в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Політологія. Соціологія. Філософія»*. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2015. Вип. 1. С. 218–222.
11. Требін М. П. «Гібридна» війна як нова українська реальність. *Український соціум*. 2014. № 3. С. 113–127.
12. Хоружий Гр. Російська пропаганда як складова «гібридної війни». *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*. 2016. Vol. 4. URL: http://sp-sciences.io.ua/s2596470/khoruzhyi_grygorii_2016_russian_propaganda_as_a_component_of_a_hybrid_war_social_and_human_sciences_polish-ukrainian_scientific_journal_04_12 (дата звернення: 15.04.2018).
13. Троян С., Киридон А. Російські стратегіми як загроза національній безпеці України. *Україна в системі змін парадигми світопорядку ХХ–ХХІ століть*: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. С. 173–190.
14. Гольцов А. Український вектор імперської геополітики Російської Федерації на початку ХХІ ст. *Україна в системі змін парадигми світопорядку ХХ–ХХІ століть*: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. С. 191–213.
15. Абрамов В. І., Ситник Г. П., Смолянук В. Ф. Глобальна та національна безпека / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 784 с.
16. Возняк С. М., Іващенко А. М. Стратегія сучасного гібридного конфлікту і сценарії протидії гібридним загрозам. *Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення*: матеріали Всеукр. наук.практ. конф. (м. Маріуполь, 09 черв. 2017 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2017. С. 58–62.
17. Крутій В. О. Гібридна війна: складність концептуальних наративів. *Держава і право. Серія «Політичні науки»*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2017. Вип. 76. С. 14–23.
18. Авер'янова Н. Консолідація українського суспільства в сучасних умовах гібридної війни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Українознавство»*. Київ, 2016. Вип. 1. С. 5–7.
19. Зельманович І. І. Російська військова складова агресії в Україні: можливі сценарії та способи врегулювання конфлікту. *Прикарпатський вісник НТШ Думка*. Івано-Франківськ, 2017. № 5–6. С. 33–40.
20. Власюк О. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: вибрані наукові праці. Київ: НІСД 2016. 528 с.
21. Кобець Ю. В. Еволюція політичної системи сучасної України: трансформаційні виклики та особливості реформування після 2014 року. *Прикарпатський вісник НТШ Думка*. Івано-Франківськ, 2017. № 5–6. С. 51–58.
22. Радковець Ю. І. Ознаки технологій «гібридної війни» в агресивних діях Росії проти України. *Наука і оборона*. Київ, 2014. № 3. С. 36–42.
23. Бебик В. Інформаційний простір як театр військових дій: війська, зброя, розвідка, контррозвідка. *Міжнародні відносини. Політичні науки*. 2018. № 18. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3391 (дата звернення: 30.07.2018).
24. Гаврилюк К. К. Подолання політичної кризи в Україні в умовах гібридної війни: інформаційна складова. *Держава і право. Серія: «Політичні науки»*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2017. Вип. 76. С. 154–176.
25. Гулай В. Манипулятивно-пропагандистські складові загроз інформаційній безпеці в реаліях гібридної війни Російської Федерації проти України. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. Житомир-Київ-Краків: ФОП Євенок О. О., 2016. Вип. 6. С. 34–42.
26. Gulay V. Манипулятивно-пропагандистская составляющая «гибридной» войны Российской Федерации против Украины: мифологема прошлого и новые имперские императивы. *Studia Społeczne*. 2015. № 13 (2). S. 69–79.
27. Gulay V. Zagrożenia informacyjnego bezpieczeństwa jednostki w realiach współczesnej psychologiczno-informacyjnej wojny (na przykładzie «wojny hybrydowej» Federacji Rosyjskiej przeciwko Ukrainie). *Technologiczno-społeczne oblicza XXI wieku*. Kraków: Wydawnictwo LIBRON, 2016. S. 421–442.
28. Gulay V. Responding to threats to information security of Ukraine under the hybrid war started by the Russian Federation: risks for state, society and man. *Konflikt hybrydowy na Ukrainie – aspekty teoretyczne i praktyczne*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, 2017. S. 131–140.

29. Gulay V. Hybrid nature of the Russian Federation's destructive information and psychological influence on the information security of Ukraine. *Український часопис міжнародного права*. 2017. № 2. Р. 85–89.
30. Авер'янова Н. М. Гібридна війна: російсько-українське протистояння. *Молодий вчений*: наук. журнал. Київ, 2017. № 3. С. 30–34.
31. Моргун А. В. Трансформаційні процеси сучасної України та їх вплив на формування політики національної безпеки. *Держава і право. Серія: «Політичні науки»*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2017. Вип. 76. С. 144–153.
32. Бевз Т. Бізнес-партійні корпорації і українська політична практика. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2016. Вип. 5–6. С. 294–312.
33. Шевчук П. Роль політичного класу та політичної еліти України у розбудові держави. *Ефективність державного управління*. Київ, 2015. Вип. 42. С. 29–38.
34. Котигоренко В. О. Проблема гібридності і необхідність дегібридизації політичної влади в Україні. *Держава і право. Серія: «Політичні науки»*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2017. Вип. 76. С. 80–95.
35. Кононенко Н. Гібридні цінності як чинник, що гальмує модернізацію України *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2017. Вип. 3. С. 137–156.
36. Бульбенюк С. Взаємодія державної влади та громадянського суспільства в Україні в умовах системних викликів сучасності (кратолого-управлінський і антропологічний дискурси). *Studia Politologica Ucraino-Polona: щорічний журнал з політичних наук*. Житомир-Київ-Краків: Вид. О. О. Євенок, 2017. Вип. 7. С. 163–171.
37. Мацієвський Ю. В. У пастці гібридності: зигзаги трансформації політичного режиму в Україні (1991–2014). Чернівці: Книги-XXI, 2016. 551 с.
38. Перегуда Є. Консолідаційний потенціал інституційних реформ: стратегія, принципи, напрями. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2016. Вип. 5–6. С. 50–63.
39. Зеленько Г. Система державного управління в Україні: траєкторія змін 2014–2016 рр. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2016. Вип. 5–6. С. 4–34.
40. Николаенко Т. ПреЛЮМление реальности. URL: <http://www.theinsider.ua/politics/5aa4358fbdf41/> (дата звернення: 11.03.2018).